

ЗВОН

Беларуская штодзённая політычна-літэратурная часопісь.

Рукапісы павінны быць перапісаны чытальна. Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі: м. Менск, Юбілейны дом.

Цана нумару 1 марна.

ГОД ВYДАНЬНЯ I.

РЭДАКЦЫЯ адчынена штодня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:

за 1 радок за тэкстам . . . 2 м.
шукалочным працы, за абвестку . . . . . 2 м.

№ 11.

Менск, Серада, 17 верасня 1919 г.

№ 11.

ПАУСТАЊЬ . . .

Паўстань з народу нашага, прарок,
Праяваў бураломных варажбіт,
І мудрым словам скінь з народу урок,
Якім быў век праз ворагаў спавіт!
Зьбяры у вадну усю Беларусь-сямью,
Вазьмі з яе прысягу і зарок.
Што не прадасьць сябе, сваю зямлю...
Зьняць пугу Бацькаўшчыне устань, прарок!

Паўстань з народу нашага, пясняр,
Былых і будучых вякоў баян,
І у бурны песьні кліч, як буры удар,
З віхрамі загудзі пад зван кайдан.
Гудзі над Беларусыяй з краю у край,
У сэрцах сьпячых распалі пажар,
Над курганамі пярэном зайграй!
Збудзіць нябошчыкаў паўстань, пясняр!

Паўстань з народу нашага, ваяк,
І волатам на Юр'евым кані
Народ аграблены—бы з торб жабрак—
За Бацькаўшчыну павядзі у вагні!
Шлях к хвале Беларусі пакажы,
Зьмяці з палёу яе чужых бадзяк,
На стражы стань гранічнае мяжы...
Свой край заваяваць паўстань, ваяк!

Паўстань з народу нашага, уладар,
Адбудаваць свой збураны пасад,
Бо твой народ забыў, хто гаспадар
І хто яго абдзер з каронных шат.
На уладара жджэ Беларусь дауно,
І жджэ цябе уладарства божы дар,—
Вялікае, магутнае яго...
Пад Беларускі Сьцяг прыдзі, уладар!

Янка Купала.

Калісбэрг, 28/чэр 1919 г.

Прыезд у Менск Начальніка Польскай Дзяржавы

Гэтымі днямі прыезджае да Менску Начальнік Польскай Дзяржавы, Язэп Пілсудзкі. Гэта дзякуючы яму наш змучаны, абяздолены край збаўляецца ад крывавага панаваньня над намі маскоўцаў. Гэта ён зьвяртаўся да насяленьня Беларусі з адозваю, у каторай абвешчаў, што нясе нам волю і збаўленьне ад векавой крыуды і няволі. Гэтая няволя добра ведама і мне самому, як радзіўша-

муся на гэтай нешчаслівай зьямельцы,—пісаў ён у памяненнай адозве. „Хачу вам даць магчымасьць разьвязаць унутраныя нацыянальныя і рэлігійныя справы так, як самі захочаце, бяз жаднага прымусу або уціску з боку Польшчы.“—казаў ён далей.

Прывет табе, Начальніку Польскай Дзяржавы, на тваёй роднай зямельцы—Беларусі!

Для настаўнікаў 1-ай і другой катэгорыі патрэбны кароткатэрміновыя курсы. Курсы гэтыя не навуцальны настаўнікаў 1-ай катэгорыі гаварыць па-беларуску, але яны дадуць ім навуку, як трэба узяцца за працу, каб самавукам, з кніг і з размовы з народам, дастаць тое, чаго у іх няма.

Курсы гэтыя павінны быць перыядычнымі і адчыняцца кожнае лето на паўтара месяца, так што можна будзе за лето зрабіць два такіх курсы па дзеве зьмены настаўнікаў. Настаўнікам робіцца у канцы курсаў колектывум, і хто мада вынес з курсаў, на другі год павінен зноу праслухаць курсы. Разам з беларусазнаўствам на курсах трэба зьвярнуць увагу на лепшыя мэтоды выкладаньня і на тое, каб ручная праца, як мэтод тэхнічнага разьвіцьця дзяцей, зрабілася абавязковай у школе.

Польская мова так сама павінна выкладацца на курсах, як абавязковы прадмет.

Разам з тым патрэбны курсы агітатару нацыянальнай ідэі на Беларусі. На колькі мне вядома, пры статыстычнай перапісі 1917 г. толькі жменька беларускай інтэлігенцыі узялася за перапісь, каб пашыраць сьвядомасьць сярод беларусаў. Патрэбны так самы раз'ездны тэатр. Усе дзевяць беларусы для свае чыста-нацыянальнай і культурнай працы павінны дастаць доўгатэрміновыя пропускі на раз'езд па усёй Беларусі.

6/х 1919 г.

X.

Як ня кінь, то усе клін.

Аб долі настаўніка, звычайнага народнага вучыцеля, у проклятыя часы мажорскага парызму, умелі толькі пісаць ды гаварыць, а часамі й фільонтрапічна спачуваць няшча-

Конкрэтные крокі па беларусізацыі школы у нашым краі.

У добрага агародніка растуць у рад ружы, колер каторых пераходзіць ад цёмна-чырвонага да сьветла-ружовага. Гэты пераход ад аднае хварбы да другой робіць на чалавека велькае эстэтычнае уражэньне. Славянскія мовы—гэта тыя самыя ружы. Брак аднаі з іх псуе гармонію, якую стварыла прырода, робіць прорву паміж мовамі. Да гэтага часу беларуская мова ня мела права грамадзянства, і нам кідалася у вочы пустое мейсцо паміж славянскімі мовамі: велькарускай, украінскай і польскай. Цяпер гэтага пустога мейсца ня будзе: яго зойме пекная кветка-ружа, мова беларуская.

Конкрэтна беларусізацыя школы павінна выявіцца перш усяго у праваджэньні мовы беларускай у школу. Пры гэтым магчымы тры выпадкі: 1) настаўнікі ня ведаюць мовы беларускай, 2) настаўнікі знаюць беларускую мову, як размоўную, і ня ведаюць літэратуры

і 3) настаўнікі гавораць па-беларуску і ведаюць літэратуру, па колькі яна ёсьць.

1) У першым выпадку беларуская мова павінна выкладацца асобна запрошаным настаўнікам. Дзевяць павінны ужываць у размове сваю беларускую мову. Настаўнікі павінны выглумачыць, што няма ніякага сораму ужываць роднай мовы і глядзець, каб ня было кпін над ёю.

2) Настаўнікі, ведаючы беларускую мову, як размоўную, павінны ужываць яе і у зносінах з вучнямі, і у зносінах з народам, а так сама і паміж сабою. Праслухаўшы курсы беларусазнаўства, якія змогуць выкладаць і літэратуру беларускую і другіе навукі, ужываючы тэрміны другіх славянскіх моваў, пазкольні яшчэ не апрацовава свае тэрміналогія.

3) Гэтыя настаўнікі ня толькі могуць вясці выкладаньне па-беларуску, але павінны запісаць свае лекцыі, каб такім парадкам утварыць сваю, яшчэ не багатую, вучэбную літэратуру.

снаму, убогаму працаўніку на ніве народнай асьветы. Загрымела рэволюцыя, праняслася над галоўмі загнаннага бяспрааема народнага настаўніцтва, дзе-каго моральна скалечыла, зрабішы сьляпым большавіцкім паслугачом, а істота справа засталася тою самаю.

„Як ня кінь, то усе клін“, кажа нашая старая прыказка. „Сярод нас большасьць такіх, што пры усялякім рэжыме лічаць для сябе за абавязак быць політычна „неблагонадзейнымі“, гаварыў прапашаю зімою на агульным сходзе профэсійнальнага саюзу адзін з менскіх настаўнікаў. Царскі ўрад за гэту самую „неблагонадзейнасьць“ высыліў настаўнікаў у Сыбір і Архангельскую губэрню; большавіцкі ўрад у гэтым сэнсе рабіў яшчэ мудрэй. Нікчэмная настаўніцкая пэнсія выплачывалася скрупулёзнымі часьцямі і зацягвалася гэтая выплата без канца. Права настаўніцтва, якія й былі раней, зьвяліся на нішто, а былі гэтыя права настолькі важнымі, што валасны старшыня, або вясковы староста мог засадзіць настаўніка ў „халодную“ сваю уласную уладаю; хаця практыка немаль што й ня ведала гэтых выпадкаў, дзякуючы таму, што вучыцель, ведама-ж, меў заўсёды інтэлектуальную перавагу над сялянскімі адміністрацарамі і праз гэта „не пападаўся“. Маючы гэтыя політычныя грамадзянскія права, настаўніцтва, рэч вядомая, ані не спалохалася панаваньня большавіцкай охлокраціі, бо безпраае з ім было, безпраае й засталася.

Голад і небяспэка за заутрашні дзень гэтак сама засталіся неразлучнымі кампаніямі народнага настаўніка. А калі ўзяць за прыклад наша менскае настаўніцтва, дык тут проста за галаву ухапіцца трэба. Бесканечныя зьмены палажэнь-

ня у зьвязку з пераменамі політычнымі, вечнае пытаньне „як быць далей“—усе гэта зрабіло палажэньне менскага настаўніцтва невыразна цяжкім, каб ня сказаць крытычным. Гэткае палажэньне настаўніцтва і цяпер. Тут мала гаварыць і пісаць. Трэба памагчы няшчаснаму народнаму настаўніцтву, трэба ратаваць бедных, зьневажаных заўсёды культурных работнікаў. Той, ад каго гэта залежыць, павінен ясна вызначыць далейшае палажэньне настаўніцтва, даведацца аб яго жыццевых патрэбах і знайсці выхад з нявымоўнага гора і беднасьці настаўніцкай. Абараняючы інтарэсы народнага настаўніка мы гэтым самым дбаем аб долі і асьвеце будучага пакаленьня, якое ня можа цярпець ад нашае недбаласьці, цярпець тым, што рызыкуе быць пакінутым у гэі чорнай цемнаце, у якой пражылі дзяды і бацькі нашы. Шануйце настаўніка, бо ен варты гэтага чалавек. Але пашанай яго кормяць даўно. Дык вось падумаць трэба, каб як яшчэ й накарміць яго хлебам.

Крауцоу Макар.

Вясковыя уражэньні.

„Веска сьпіць“,—так даўно ўжо казалі. Тое самае прыходзіцца гаварыць і цяпер. Ды не такое ўжо дзіво, што сьпяць нашы сяляне, калі правадны народныя—вясковыя настаўніцтва бродзіць, як-бы заблудзіўшы у лесе. Не маючы на сабе ворчыка, яны ня ведаюць, куды іці, як той сьляпы, згубіўшы плот.

Быў цар у Расіі,—гаварылі аб „вельчых матушкі Расіі“, зьявіліся эс-эры „і мы, моу, эс-эры“; прышлі большавікі,—„да здравствуюць саветы“. Вальшавізм мінуў; прышлі палякі. Вясковая „інтэлігенцыя“ толькі рот разьвіла, каб нешта ска-

заць, ды так і засталася, пазяхаючы. Пачулі бо, што негдзе есьць яшчэ Дэнікін. І пачаліся галасэ: „Эй, людзі! Туды, на службу!“ Нейк сумна і страшна робіцца, глядзячы на гэта. Само паўстае запытаньне: для каго працуюць пасланцы народныя, што нагналі сваім бацькам лішніе мазолі на рукі і ніжэй сагнулі ім сьпіны?.. Кажуць: „Есьці няма чаго, а па кусок хлеба прыходзіцца іці усюды“. Але ж знаем мы і такіх настаўнікаў, што у цяжкім становішчы зьвярнуліся да народу. Разам працавалі, разам гаравалі і разам елі кусок хлеба. Бацька сыну ніколі не пашкадуе. Нажаль, такіх людзей ня вельмі многа. Іх голас траіцца у агульным гомане. А здраднікам народным, што толькі умеюць сьмяяцца з яго мовы і звычайу, што ганьбяць усе створанае сваім народам і засяваюць ніву шаленцамі, тым здраднікам напэўна народ і скарынкі не падкіне.

Раней ці пазьней, ворчык павінен парвацца; гэта трэба мець на увазе. Народ захоча іці уласнаю дарогаю. За чым хвастом тагды нацягнецеся, панове?

Эх, галубочки! Блудзячы па сьвеце і жыцьце свае загубіце.

М—ч.

З Нова-Сьвяржэнскай
ваколіцы, Менск. павету.

Маленькі фэльетон.

Слово з песьні.

(Абразок з натуры).

У школе вескі N было загадана сьпяваць песьні. Паміж рознымі расійскімі марсэльэзамі сьпявалі і песьню беларускую: „Ад веку мы спалі“.

Спявалі, і усе ішло добра, гладка, пекна і чынна. Потым беларус-

Беларускі пісьменнік канца XVI в., АНДРЭЙ РЫМША.

(З журэу беларускай літэратуры В. Барскага).

Біяграфічныя ведамасьці аб А. Рымшы можна знайці у яго польскіх работах, напр. Chorographia 1595 г., гдзе аўтар называе сябе літвіном, слугою Хр. Радзівіла. На даўнейшым беларускім мову*), на каторым гаварыў Рымша, як і усе адукованыя літоўцы таго часу, ен напісаў гэтакія творы:

1) *Вершаваную Кроналогію* (Стихотворную Хронологію) 1581 г., адзіны экзэмпляр каторай, надрукаваны у Астрозе, пераховываецца у Петарбургскай публічнай бібліятэцы. Вот гэты верш:

Месеца сьнебра по гебрейску еюль просто вресень.

Двадцать четвертого дня месеца сьнебра дороблень еросолімъ сталася речъ добра.

Месеца октовріа по гебрейску тышри просто паздерникъ.

Арха з ноимъ на горе станула на суши, другіи потопъ не будетъ такъ намъ писмо туши...

Месеца ноемвріа по гебрейску марге усамъ, просто грудень.

Жидомъ свято уставилъ тутъ царъ еровоамъ, мы о свои недбаемъ, не велмижъ добро намъ...

Месеца декавріа по гебрейску хашлеу просто просинець.

В томъ месецы іс хс народилъ намъ, нехто инши тот избавилъ души самъ...

Месеца генуара, по гебрейску тебет, просто стычень.

Чужоземскіе мудрцы ха привитали, злато ладанъ и миру яко пану дали...

Месеца февраля по гебрейску себат, просто лютий.

Смотри якъ то голубка ноаху служила, мы о бога недбаемъ толькоть злостъ плужила...

Месеца марта, по гебрейску адаръ, просто марецъ.

Въ томъ месецы господа жиды крижовали, собъ лихо намъ добро тымъ з'еднали...

Месеца априля, по гебрейску нисан, просто кветень.

Жидове сухо прошли чирвоное море кормилъ ихъ богъ на пуци не было имъ горе...

Месеца мая по гебрейску іяръ, просто май.

Нои арху готуетъ божимъ повеленіемъ, абы въ потопъ не згинувъ зъ своимъ поколеніемъ...

Месеца іюня, по гебрейску сыванъ, просто чырвень.

Ужо воды вьсихъ топятъ ноахъ въ корабль вошоль.

Знать ижъ богу кланялся, просто ласку знашоль...

Месеца іюля, по гебрейску тамус, просто липецъ.

Моисіи побилъ таблицы зъ приказаніемъ божимъ а мы грешимъ што часокъ, ниса страхомъ трвожимъ...

Месеца августа, по гебрейску аовъ ли бо авъ, просто серпень.

Въ томъ месецы ааронъ умеръ божіи ери, того собъ наприкладъ ты попе завжды меи...

Тут рытмованыя сілабічныя вершы разложаны па два посьле кожнага абазначэньня месеца. Літэратурнае значэньне іх не вялікае; гэта скараёй вучнёўскі твор. Калі навет лічыць яго, судзячы па

*) Разумецца, на кніжным таго часу, а не народным

кая песьня пачала рэзаць вухо некаторым асобам: Чаму беларуская і скуль яна узялася?

Пачалі дакопвацца крыніцы.

Настаўнік падаў гэтым асобам друкованы лісток песьні.

Прачытаўшы, гэтыя асобы казалі многазначнае „гм-м“, што у гэтай песьні няма нічога контр-рэвалюцыйнага і сьпяваць яе можна, але... але... „паслухаем і патыліцу пачухаем“, бо пьецца яна троху ня так, як напісана: пераіначаны некаторыя словы. Замест „трэба зладзею пабіць“ пяюць — „трэба навуку здабыць“.

Ад „таварыша“ — вучыцеля прасілі тлумачэньня.

Вучыцель. — Па майму зданьню „трэба зладзею пабіць“ — гэта не эстэтычна для маленькіх дзетак.

Асобы. — Не эстэтычна, а політычна, а політыку павінны цяцер ведаць і дзеці.

Вучыцель. — Па майму, таварышы, дык дзеці павінны толькі ведаць навуку, а політыкай будуць яны займацца, як вырастуць.

Асобы. — Э-гэ-гэ-гэ! Дык пэўне у вас, таварыш, і вучнёўскага савету няма?!

Вучыцель. — Няма.

Асобы. — Пэўне, вы і не камуніста?

Вучыцель. — Не.

Асобы. — !!!?

Вучыцель. — ???!

(Нямая сцэна трывае некалькі мінут).

Асобы. — Дык як-жа вы тут адукцеце дзяцей, хто вас тут назначыў?

Вучыцель. — Я ўжо тут вучыцелем некалькі год.

Асобы. — Мабыць вы і старарэжымнік?

Вучыцель. — Я у політыку не умешваюся.

Асобы. — Гэта кепска! Вы не гадзіцеся у вучыцелі, калі так. Цяцер усе павінны ведаць політыку. Мейс-

ца вы тут мець ня можаце.

Вучыцель. — Таварышы! я астаюся бяз... хлеба... я зраблюся к... к... камуністам!

Сьлезы заблішчалі у вачох старага вучыцеля. Во што знача выкінуць слово з песьні!

Вучыцель астаўся пры школе, зрабіўся камуністам, залажыў вучнёўскі савет і г. д.

Голад ня цетка!

А калі сьпявалі вучні хорам „А хто там ідзе“, дык вучыцель вельмі напіраў на словы „трэба зладзею пабіць“. Вочы у яго пры гэтым адважна блішчалі, далоні яго сціськіваліся у кулак: жадалося вучыцелю моцна „пабіць зладзею“ — вядомых асоб.

3. Бядуля.

Марная надзея.

Самая популярная цяпер асоба сярод расійскага чынавенства на Беларусі гэта — Дэнкін. Паслухаць, як гэты чыноўнікі шэпчуцца, вандзгаючы па вуліцах і па скверах, дык выходзіць, што яшчэ пазаўчора іх пан Дэнкін забраў Гомель, учора палякі перадалі яму Бабруйск, сёння перадаюць Барысаў, а заўтра польскае войско ачысьціць Менск перад храбрым рэстаўратарам маскоўскага царызму і міласэрным збаўцам гаротнага чынавенства. Кажуць, што жабрак марыць аб дукатах, а бязногі аб выперадках. Мараць аб Дэнкіну і нашыя, страціўшы сваю пану на Беларусі, расійскія чыноўнікі. Пешаць яны сябе, як безнадзейна хворыя, марамі, і у думках іх Дэнкін бярэ Гомель, Бабруйск, Менск, цэлую Беларусь... Няхай-бы яны цешыліся, каб... каб „не рыскалі по городу да не смущали народ“. А гэта ўжо справа вымагае таго,

каб абліць іх гарачыя галовы раж-кай халоднай вады.

Не, панове, ня бачыць вам свайго правага вуха. Хіба ен зварьяцеу, каб іці сюды? Хіба у Гомелі ен думае аднавіць царскі трон? Хіба-ж ен ня ведае, што, сунуўшыся сюды, адтрымае па карку перш-на-перш ад украінцаў, потым ад палякоў, а нарэшце ад бальшавікоў? Не, панове, покі на захадзе вашае сонцо узыхдзе, то раса вам вочы высьць.

Калі ваш пан Дэнкін трапіў бы пад Кіеў, дык гэта не дзеле таго, што ен мысліў паставіць там царскі трон (царскі трон можа быць толькі у Маскве, — у другім месцы паветро перашкаджае), а, перш-на-перш дзеле таго, што туды пасунула яго ваенная доля, а потым жадацьне адабраць у бальшавікоў хлеб і пажывіцца самому. Думкі Дэнкіна, як магнусам, цягне Масква, а да Масквы яму дальбока. Покі трапіць ен да Масквы, дык разьляціца паракнею, як Колчак пад Казань.

Абдумайце свае палажэньне, панове чыноўнікі і вы „тоже белорусы“. Ня быць вам ужо прадсядацелямі земскіх, гарадзкіх і паветавых упраў.

Я. Ліхадзіеўскі.

Політычныя навіны.

Бальшавікі аб страце Кіева.

„Известия В. Ц. И. К.“ пішуць, што Кіеў бы адданы дзякуючы таму, што у бальшавікоў дрэннай была арганізацыя. „Нашыя часці, — піша газэта, — у працягу некалькіх дзен былі без харчоу. Аб рэвалюцыйных карах ня было гаворана. Ня было контролю, ня было арганізацыі і моцнае улады. У Кіеве цяпер знаходзіцца Петлюра і Дэнкі-

апошняму радку і некатораму знаемству аутара з жыдоўскаю мовай, творам вучыцеля, ен у кожным выпадку носіць характар школьнай работы, а не навуковай. Нам гэты верш цікавы з другога боку: пры агульна прынятых і жыдоўскіх назвах месяцаў тут усюды прыведзена і простанародная назва („просто“), цяпер ўжо забытая. Ужыванне цяперашнімі беларускімі пісьменнікамі назвы месяцаў прыдуманы імі самымі (? Рд.) і далёка не заўсюды трапныя і, у кожным разе, ня зусім зразумелыя. Ці ня лепш вярнуцца к даўнейшаму?

2) А. Рымшу належыць верш на гэрб Е. Валовіча у зборвіку 1585 г., надрукованым у вленскай друкарні Мамонічаў: „Генадія Патрыярха... діалог или самодруга розмова“. На адвароце загалоўнага лісту — гэрб і напіс: „На гербъ ясеневельможного пана Остафея воловнча, пана веленского и прочыхъ“. На 2-м лісьце:

Што двѣ стрѣлы,

Што врубѣ, што лелеи значат,

то вси люди мудрые вельми

гораздѣ бачать.

Которыхъ зацныи тот дом

за гербѣ уживаеъ.

Вѣрѣ мнѣ, иж тамѣ господу, цнота свою маеъ.

3) Нарэшце А. Рымша зьмесьціў эпіграму вершам у Літоўскім Статуце 1588 г. пад гэрбам падканцлера князьства Літоўскага, Л. Сапегі. Тут маецца апісаньне гэрбу і пажаданьне доўгага жыцьця Сапегам. Верш 13-складовы сілабічны, пачынаецца з агульнай развагі:

Всье можемъ своимъ окомъ, лацно обачити,
Дольжыню и шырокость, шнуромъ позначити,
И човека можемъ, познати по твары,
Если въ себе не маеъ, лишнее привары,
Але где цнота себе, обрала оселость,
Тамъ роетропъ есть до всего, и мужьская
смелость...

Посьле апісанья гэрбу і азнакі значэньня кожнага сімбалу, выказваецца пажаданьне:

Живете жѣ сапегове, вси въ многие лета,

Ваша слава слыть будеть, покуль станеть света,

Подавайте жѣ потомъкомъ, што маеъ зѣ предь-

ковъ

Ведже и вашихъ цныхъ справъ, вѣвесь светѣ
полонѣ светковъ.

Абодва прыведзеныя вершы з нашага пагляду ня вельмі поэтычны і навет ня зусім саўпадаюць з прадстаўленьнем аб назначэньні паэты і поэзіі; але нап аутар падлег звычайу свайго веку, калі удыханьне перад вяльможнымі прадстаўнікамі прасьветы, каторыя давалі кошты на друк, было дзелам звычайным. Але і цяперашнія нашы пасьвяшчэньні у кнігах, асабліва асобам высокапастаўленым, не далёка адышліся ад вершапісцаў XVI—XVII вякоў. Мы прывялі адрукі вершаў А. Рымшы, маючы на увазе так сама пазнаеміць з даўнейшым беларускім языком*), вершазлажэньнем і яго правапісам.

(Падаў да друку аутар).

*) Кніжным. Рэд.

кін, які ня могуць пагадзіцца паміж сабою. Іх часьці шмат дзе адрэзаны ад галоўных сілаў. Фактычна у цяперашні момэнт уся Украіна падобна да катла, які кіпіць. У некаторых мейсцох пануе рэволюцыйны меч, а у іншых мейсцах пануе контр-рэволюцыйная зараза“.

Ультыматум Антанты немцам.

ПАРЫЖ. 10—IX. Клемансо прапанаванау Найвышэйшай Радзе прад'явіць немцам новы кароткі ультыматум з жаданьнем бязумоўнага выкананьня артыкулу 61.

Конфэрэнцыя у Рызе.

БЭРЛІН 10—IX. „Тэлеграф Уніон“ паведамляе з Лібавы, што у найбліжэйшыя часы у Рызе адбудзецца конфэрэнцыя міністраў ваенных і справаў заграічных: Лівоніі, Эстоніі і Літвы. Галоўнаю мэтаю конфэрэнцыі ёсьць утварэньне саюзу дзяржаваў, паустаўшых на усходніх краях. Гэты плян не мае сымпаты сярод украінцаў. Тэндэнцыя саюзу процінямецкая.

Літва і Ліга Народаў.

ЛЮН. 9—IX. З Бэрна паведамляюць: Нота лігоўскага бюро прэсы паведамляе, што у прысутнасьці грамады выдатных асобаў літоўскіх і заграічных д-р. Сьлімнос склікаў вялікі сход з мэтаю утварэньня нацыянальнага камітэту. Спецыяльнай камісіі даручана заняцца справаю уступленьня Літвы у Лігу Народаў і звязаньня зносінаў з народамі, якія ухадзяць у Лігу.

Перагаворы бальшавікоў з Антантаў.

НАУЭН 9—IX. Петраградская работніцкая і салдацкая рада упаваяніла народных камісараў па чаць мірныя перагаворы з Антантаў на падставе яе прапавыцыяў.

Адход ангельцаў з паўночнае Расіі.

ЛЕНДАН, 12—IX. Агэнтство Рэўтэра абвешчае, што ангельскае войско саўсім пакіне паўночную Расію у канцы верасьня ці у пачатку кастрычніка. Усе пасольствы і консуляты як ангельскіе, так і іншых дзяржаваў пакінулі ўжо Архангельск на праішоўшым тыдні. Кандыдатура на прэзыдэнта Злучаных Штатаў.

ВЕНА. 13—9. Корэспондэнцкае бюро паведамляе з Лендану, што рэспубліканская партыя выставіць кандыдатуру гэн. Леона Воода на пасаду прэзыдэнта Злучаных Штатаў.

Кіеу у руках Дэнкіна.

ВАРШАВА. 13—IX. Паводду г вестак, што бальшавікі нібыто ізноў занялі Кіеу належыць зазначыць, што па адтрыманых тутакж вестках гэткая погаласка не мае грунту. Армія Дэнкіна ня толькі утрымала у сваіх руках Кіеу, але заняла ўжо ліню: Знаменка—Белая-Цэрква—Фастоў.

Юдэніч згінуў.

БЭРЛІН, 13—IX. Паведамляюць з Мітавы: Большая частка корпусу гэн. Юдэніча акружана бальшавіцкім войскам. Што сталася з гэн. Юдэнічам няма ведама. Пасьля гэн. Юдэніча галоўную каманду заняў гэн. Родзянко.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЦЕ.

Беларуская гімназія. З пазваленьня Ураду у Менску па Аляксандраўскай вул. у д. № 32 адчыняецца 8-мі класовая беларуская гімназія для сумеснага навучаньня хлопцаў і дзеўчат.

Навукі будуць выкладацца усе тые, што і у другіх гімназіях з асабістаю увагаю на свой родны край. Выкладовая мова беларуская, апроч выкладаньня чужых моў і літаратур.

Плата за першыя наўгода 150 руб., каторыя падаюцца—50 руб. пры запису, а 100 руб. у першы тыдзень вучэньня.

Запис адчынены у канцэлярыі гімназіі па Аляксандраўскай вул., у д. № 32 с 15-га гэтага верасьня. Запаванца можна кожны дзень, апроч сьвят, ад 10 гадз. па 2-ую.

Паварот Намесьніка Гэн. Камісара. 14-га г. месеца вярнуўся у Менск камісар округу п. Уд. Рачкевіч з падарожы у Койданаво, Новы-Свержэнь, Шапк і Бабруйск. Мэтай падарожы было абсьледаваньне на мейсцы адміністрацыйнага апарату. Ва усіх памяненых мясцовасьцях п. камісар округу прыймаў дэлегацыі ад усіх нацыянальнасьцяў.

Баранавіцкі павет, які складаецца з 11 валаськаў Навагрудзкага павету і 6 вал. Слункага далучаецца да Менскага округу.

Упраўленьне П.-Р. ж. д., як мы даведліся, астаецца у Менску. На службе будуць астаўлены галоўным чынам спецыялісты паліякі, а усім астатнім даецца срок, каб вучыцца на-поўску. Беароботныя адтрымаюць гэтымі днямі падмогу з мільнага фонду, толькі што асьягнванага жалезнадарожнікам і пачтавіком Менскага вузла.

Б. сіроцкі суд гэтымі днямі злучаецца з б. дваранскай апекай, на чаце стане б. старшыня сіроцкага суда Ёгірд.

Праці хлебнай спэкуляцыі, якая яшчэ ня кончылася, у хуткім часе будуць прыняты належачыя меры харчовай арганізацыі польскай улады.

Газы. Гэтымі днямі пачнецца выдача газы. Магістрату удалося дастаць вялікую партыю гэтага прадукту па 50 кап. фунт, дзякуючы чаму насяленьню будзе адпускацца па 60 кап. фунт.

У 1-м пазыкова-асходнім Т-ве у зьвязі з маючым быць адчыньнем народнага беларускага коопэратыўнага банку, у хуткім часе аднаўляюцца операцыі па выдачы пазычак ваколічнай беднаце. Кліентура гэтай установы даходзіць да 3½ тыс. заёмшчыкаў фурманоў, рамесьнікаў, чыгуныччыкаў, дробных домаўладальнікаў і інш.

Самы большы разьмер пазычак на асобу—1000 руб.

Перашыўка палатна на вучастку Вільня—Менск канчаецца, у самым хуткім часе будзе адкрыта простая камунікацыя (ціпер яна ідзець кружным шляхам праз Баранавічы).

Сярод настаўнікаў. Сельскіе настаўнікі і настаўніцы Менскага округу ўжо другі месяц, як жывуць бяз паней.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР.

Ачуваюшы пасьля моцнага распаду у часы нававаньня у нас бальшавікоў, тэатр наш прадстаўленьнем у нядзелью „Паўлінкі“ Я. Купалы дае знаць аб сабе першы раз за увесь час пасьля заняцця Менску паліякамі. Вядомае камэдыя Купалы у выкананьні нашых маладых аматараў-артыстаў (Т-во працаўнікоў Беларускага Мастацтва) прайшла даволі гладка. Паняна Зароская (Паўлінка) саўсім у сваей ролі. Натуральная, засьціянкавая шляхцяначка, яна вяла сваю ролю крыху натхненна але праудзіва, пькада толькі, што у песьнях яе

гладкі машастовы голас зьвінуе слабавата. Затое, непакрыўджаная прыродаю, артыстка, як мае быць выігрывае сваю фігураю, живою, выразнаю мімікаю і поўным драматызмам, у канцы пьсы. Добраю парая для яе быў п. Галубок (Быкоўскі). А дэутнасьць оркестара давала сябе чуць. Польшка прайшла занадта шпаркім тэмпам, хаця зрабіла на публіку моцнае уражэньне, ажно артысты муселі выступіць на „біс“. Ад бязьсмертнае нашае „Лявонхі“ уражэньне было яшчэ мацнейшае. Музыку замяняў хор п. Цяраўскага, які пасьля спэтакляў выканаў шмат сольных і харавых нумэроў, куды увайшлі новыя народныя песьні: „Палі у печы“, „Ой пьяна я пьяна“ і уласны „Гымн грацаўнікоў Беларускага Мастацтва“.

Можна смела сказаць, што вядомы гэты хор з кожным разам ідзе у гару і толькі матэрыяльныя недастаткі не пазваляюць яму разьвінуцца на усю моц. Пажадаем яму і у гэтым сэнце стаць на ногі, каб можна было абезьздзіць нашы сонныя провінцыяльныя куткі, а мо' й за межамі Беларусі ня грэх было б паказацца, бо паказаць, здаецца м'ем што.

Можам-толькі выказаць пажаданьне і надзею, што сьледам за „Паўлінкаю“ нашы маладыя артысты не заставаць доўга чакаць на чарговы пьсу свайго рэпэртуару.

Знаемы.

Паведамленьне Польскага Тэн. Штабу.

Ад 11 верасьня 1919 г.

ФРОНТ ЛІТ.-БЕЛАРУСКІ. Пасьля сільнай артылерыйскай падгатоўкі нашы пяхотныя аддзелы перайшлі р. Бярэзіну і занялі гор. Барысаў, узьняшы многа палонных, шмат зброі і ваеннага матэрыялу.

Атака на Барысаў моцна падтрымлівалася нашаю артылерыяй, каторай, перайшоўшы Бярэзіну, ударыла у тыл чырвонай арміі у раёне Халапенічы—Шабры—Крупкі.

На поўдні ад Лыбень мы адбілі атаку з вялікімі стратамі для праціўніка і контр атакаю адкінулі яго за ліню р. Анты.

Ад 12-га верасьня 1919 г.

ФРОНТ ЛІ.-БЕЛАРУСКІ. На паўночнай дзялянцы вораг, сьцягнуўшы значныя сілы павуе сільныя атакі у раёне ад Коплян да Дрысы; ідуць заўзятые баі. На іншых дзялянках без перамен.

Ад 13 верасьня 1919 г.

ФРОНТ ЛІ.-БЕЛАРУСКІ. У раёне Коплян і Краслаўкі з неаслабнай сілай ідуць баі. На усход ад Краслаўкі чынасьць нашай кавалерыі пры дапамозе пяхоты прывяла да заняцця лініі р. Дзьвіны да Дрысы ўключна. Узятая колькі сот палонных і 15 кулямэтаў. Атакі праціўніка у раёне оз. Шо і Шада, як і на Бярэзіну адбіты з крывавамі стратамі для ворагаў. На другіх участках слакойна.

Рэдактар-выдавец

Ядв. ЛУЦЭВІЧ.